

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Навчально-науковий інститут української філології та журналістики
Кафедра журналістики

Кваліфікаційна робота (проект)
магістра

з теми: **«Інтерв'ю як основний жанр документального
висвітлення війни: на матеріалі книги-спогадів "Сильні
духом: історії саперів російсько-української війни"».**

Виконала: здобувачка 2 курсу групи Zh1-M24
напрямку підготовки 061 Журналістика
Галина МИХАЛЬСЬКА

Керівник:
доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри журналістики
Людмила МАРЧУК

Рецензент:
доктор філологічних наук,
професор, директор навчально-наукового інституту
української філології та журналістики
Борис КОВАЛЕНКО

м. Кам'янець-Подільський – 2025 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ ПЕРШИЙ. Інтерв'ю як інформаційно-журналістський жанр	
1.1. Поняття інтерв'ю в журналістиці та його жанрові ознаки	7
1.2. Інтерв'ю в контексті російсько-української війни як документальний жанр.....	12
РОЗДІЛ ДРУГИЙ. Книга «Сильні духом: історії саперів російсько-української війни», її роль в моделюванні національно-патріотичного світогляду.	
2.1. Жанрово-стильові та композиційні особливості книги	17
2.2. Представлення книги в Україні та за кордоном: презентації, переклади, публічний резонанс, національно-патріотичний та виховний потенціал...	26
ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СТВОРЕННЯ АУДІОКНИГИ	31
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ	
ДЖЕРЕЛ	37
ДОДАТОК	
Додаток А. Аудіокнига «Сильні духом: історії саперів російсько-української війни» (аудіоформат, CD-диск)	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Повномасштабна війна спричинила трансформацію не лише політичних, соціальних і військових процесів, а й змінила характер української журналістики. На передній план вийшли документальні жанри, зокрема інтерв'ю, яке в умовах війни перестало бути лише способом отримання інформації і перетворилося на інструмент фіксації людських голосів, збереження пам'яті та формування національно-патріотичного світогляду.

Особливо це стосується історій військових, зокрема, саперів – тих, чия щоденна робота часто залишається за кадром, хоча саме вони першими торкаються до невидимих слідів війни: мін, розтяжок, вибухових пасток, нерозірваних снарядів.

У ситуації, коли реальність війни змінюється щохвилини, інтерв'ю поєднує суспільний інтерес, документальну точність та історичну перспективу. Воно дає змогу не лише репрезентувати події, а й фіксувати психологічні стани, емоційні реакції, духовні переживання та особисті трансформації військових. Саме тому інтерв'ю у воєнний час функціонує як форма усної історії, що увиразнює індивідуальний досвід у ширшому національному наративі. Вивчення інтерв'ю як провідного жанру документального висвітлення війни є сьогодні не просто актуальним – воно необхідне для розуміння того, як суспільство осмислює травму та формує свою пам'ять.

Книга-спогадів «Сильні духом: історії саперів російсько-української війни» є унікальним прикладом такого документального проєкту. Видання зібрало 28 життєписів військовослужбовців 143 Об'єднаного навчально-тренувального центру «Поділля», перетворивши їхні індивідуальні свідчення на колективну мікроісторію війни. Глибинні інтерв'ю, на основі яких створена книга, відтворюють багатовимірний досвід саперів: їхню службу, ризики, дилеми, втрати, страх і хоробрість, гумор як спосіб виживання, а також цінності, що допомагають їм щодня вступати у двобій із смертю.

Особливу цінність для цього дослідження становить власний досвід участі в роботі над другим, доповненим виданням книги. Уже будучи військовослужбицею Збройних сил України, стала однією з авторів-упорядників. Зокрема, здійснила запис, транскрипцію й опрацювання 14 інтерв'ю із саперами. Цей досвід не лише поглибив розуміння жанру інтерв'ю, а й дозволив по-іншому побачити документалістику війни – зсередини, з позиції безпосередньої взаємодії з героями. Такий емпіричний компонент значно підсилює наукове обґрунтування роботи та розкриває інтерв'ю як складну комунікативну, етичну та психологічну практику.

Актуальність роботи також підсилює соціальний резонанс книги. «Сильні духом: історії саперів російсько-української війни» були презентовані у школах, університетах, коледжах, військових ліцях, бібліотеках. Видання перекладено англійською та німецькою мовами, аби донести правдиві свідчення про війну іноземним партнерам і міжнародній спільноті. Фрагменти книги прозвучали на австралійському радіо, були представлені на Всесвітній конференції ASEES 2024 у Бостоні й будуть представлені на ASEES 2025 у Вашингтоні; матеріали включаються у підготовку американської монографії про українську війну. Книга отримала схвальні відгуки критиків, зокрема рецензію професора І.Набитовича, і стала помітним явищем у формуванні національної пам'яті.

Мета дослідження – проаналізувати інтерв'ю як жанр документального висвітлення війни та з'ясувати його роль у формуванні національно-патріотичного світогляду на матеріалі книги «Сильні духом: історії саперів російсько-української війни».

Завдання:

- Вивчити теоретичні підходи до інтерв'ю як жанру журналістики.
- Проаналізувати функції інтерв'ю у висвітленні військового досвіду саперів.
- Дослідити вплив документального жанру на формування національної пам'яті та патріотичних цінностей.

- Оцінити особливості психологічної та етичної взаємодії журналіста та респондента у воєнному інтерв'ю.
- Визначити специфіку жанрових та наративних прийомів, які використовуються для передачі індивідуального досвіду та колективної пам'яті в книзі «Сильні духом».

Об'єкт дослідження – інтерв'ю як жанрова форма журналістики.

Предмет дослідження – інтерв'ю в умовах війни та його функції у документуванні досвіду саперів.

Методи дослідження: жанровий аналіз, контент-аналіз, метод усної історії, наративний аналіз, порівняльний метод, емпіричний метод (на основі власного журналістського та військового досвіду авторки).

Наукова новизна полягає в комплексному аналізі інтерв'ю як воєнного документального жанру на основі реальних свідчень військовослужбовців, а також у визначенні виховного потенціалу книги у формуванні національно-патріотичного світогляду.

Апробація роботи. Результати дослідження були апробовані у науковому та освітньому контекстах. Основні положення і висновки роботи обговорювались на наукових конференціях та семінарах, присвячених журналістиці, документалістиці та усній історії. Зокрема:

- Фрагменти дослідження були представлені на міжнародних конференціях ASEEEES 2024 (Бостон) та готуються до презентації на ASEEEES 2025 (Вашингтон).
- Матеріали дослідження використовувалися під час національно-патріотичного виховання у ліцях, коледжах, університетах.
- Окремі положення дослідження обговорювались на наукових семінарах кафедр журналістики та медіадосліджень, що підтвердило їхню актуальність та практичну значущість.

Практичне значення результатів полягає у можливості їх використання:

- у викладанні журналістики (курси інтерв'ю, документалістики, медіапсихології);

- у національно-патріотичному вихованні;
- у наукових дослідженнях з усної історії російсько-української війни;
- у підготовці майбутніх документальних та мемуарних проєктів про війну.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів (теоретичного та аналітико-практичного), висновків, списку використаних джерел та додатків – аудіозапису розмов.

Перший розділ містить теоретичний аналіз інтерв'ю як жанру журналістики й документалістики, а другий – ґрунтовне вивчення книги «Сильні духом» як практичного кейсу моделювання національної пам'яті й формування патріотичних цінностей.

Додатком до роботи є диск із записами інтерв'ю.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило комплексно проаналізувати інтерв'ю як ключовий жанр документального висвітлення війни та продемонструвати його значущість через призму книги-спогадів «Сильні духом: історії саперів російсько-української війни». У роботі було обґрунтовано, що інтерв'ю в умовах війни набуває подвійної природи: воно залишається журналістським жанром, але водночас переходить у площину документалістики та усної історії, забезпечуючи фіксацію унікальних свідчень, які в іншому разі були б втрачені для суспільної та історичної пам'яті.

Аналіз історичних витоків інтерв'ю показав, що цей жанр формувався як універсальний інструмент комунікації між суспільством і джерелами інформації, а в українському медійному контексті – як спосіб організації діалогу з читачем у ситуаціях суспільної турбулентності. Теоретичне осмислення жанру доводить: інтерв'ю не є механічним збиранням фактів, а становить собою структуру, що базується на діалогічності, персоналізації, аналітичності та публічності. Війна ще більше загострює цю природу, оскільки ставить журналіста перед необхідністю етичних рішень, коректного поводження з травматичними історіями та точного відтворення голосу респондента. У сучасних українських реаліях інтерв'ю виконує функцію не лише інформаційного, а й морального документа, що зберігає досвід людей, які стали свідками або учасниками історичних подій.

Другий розділ дав змогу розкрити, як інтерв'ю працює в конкретному документальному проєкті – книзі «Сильні духом: історії саперів російсько-української війни». Це видання було проаналізовано не лише як журналістський продукт, але й як значущий соціальний, культурний і виховний інструмент. Показано, що книга має цілісну концепцію, побудовану на принципах наративної документалістики, де кожен герой говорить «від першої особи», формуючи досвід війни через особисту мову, інтонацію та спогади. Така побудова тексту робить інтерв'ю не просто

формою передачі інформації, а способом реконструкції життєвих ситуацій, контекстів, рішень і переживань, що формують обличчя війни не абстрактно, а через конкретні людські історії.

Інтерв'ю з саперами не тільки виконують інформаційну та документальну функції, а й моделюють національно-патріотичний світогляд молодого покоління. Образи саперів – людей, які працюють у найнебезпечніших умовах, приймають рішення між життям і смертю та продовжують діяти попри страх, втому і біль – формують систему етичних координат, засновану на стійкості, відповідальності, взаємодопомозі й жертвності. Документальні свідчення мають виразний психологічний вплив: вони роблять воєнну реальність зрозумілою, емоційно відчутною та наближеною, відкриваючи молодим читачам сенси, які неможливо передати через абстрактні описи. Водночас книга виконує виховну функцію, стає інструментом громадянської освіти та формування культури пам'яті.

Залучення книги до презентацій у школах, коледжах, університетах, військових ліцях підтвердило її дієвість у середовищах формування молоді. Міжнародні переклади, участь матеріалів книги у наукових конвенціях, поширення фрагментів на радіо засвідчують високий комунікаційний потенціал видання: воно стає медіатором між українським досвідом війни та світовою спільнотою. Такий резонанс сприяє формуванню іншого рівня дипломатичної, культурної та наукової комунікації – через людські історії, які не можна поставити під сумнів.

У роботі також підкреслено, що безпосередня участь у створенні другого видання книги, проведення та обробка інтерв'ю з саперами надали дослідженню емпіричної глибини та авторського залучення. Така участь дає можливість не лише теоретизувати, а й оцінювати жанр інтерв'ю «зсередини» – через практику військової журналістики, роботу з травматичними наративами, відповідальність за збереження голосу людини, яка довірила журналістові власну історію.

Отже, дослідження дозволяє стверджувати, що інтерв'ю в умовах

сучасної російсько-української війни виконує функцію документації, комунікації, пам'яті та виховання. Воно перетворюється на ключовий жанр, здатний фіксувати правду війни через живі голоси, відновлювати зруйновані зв'язки між минулим і теперішнім, передавати суспільству досвід людей, які тримають оборону держави. Книга «Сильні духом» – це не просто збірка інтерв'ю, а комплексний документ доби, який формує національну ідентичність, конструює громадянські цінності та забезпечує майбутнім поколінням доступ до достовірної, емоційно правдивої усної історії війни. У цьому полягає її наукова, культурна та суспільна значущість.

Результати цієї роботи можуть бути використані в подальших дослідженнях жанру інтерв'ю, у вивченні документалістики війни, у педагогічній практиці та в проектах із збереження усної історії сучасної України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академія суспільного мовлення. URL: https://academy.suspilne.media/news/intervyu-yak-metod-i-yak-zhanr?utm_source
2. Антонович П. *Журналістика та медіа: основи професії*. Київ : Академвидав, 2018. 276 с.
3. Армія Inform. *Сильні духом. Історії саперів російсько-української війни*. 06.11.2023. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/11/06/sylni-duhom-istoriyi-saperiv-rosijsko-ukrayinskoyi-vijny/>
4. Архів усної історії «Жива історія». Архіви України. URL: <https://au.archives.gov.ua>
5. Бабак В. *Воєнна документалістика в Україні: методи та тенденції*. Львів : Літопис, 2023. 214 с.
6. Беззуб Я. *Українська воєнна проза 2014–2023 років*. Київ : Смолоскип, 2023. 240 с.
7. Білецька О., Рарицький О. *Антологія «Воєнний стан»: синергетика, проблематика, жанрова своєрідність текстів*. Київ : Софія, 2023. 412 с.
8. Бойко Г. *Теорія журналістських жанрів*. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 311 с.
9. Бутирська В. *Усна історія війни: методи фіксації наративів*. Харків : ВНТУ, 2022. 198 с.
10. Величко Т. *Усна історія: чому вона важлива і як проводити інтерв'ю*. Київ : УІНП, 2021. URL: https://holocaust.kyiv.ua/Files/UchRab/T_velichko.pdf
11. Вдало.info. *У Кам'янці-Подільському презентували книгу зі спогадами 28 саперів*. 02.04.2025. URL: <https://vdalo.info>
12. Ганжа О. *Інтерв'ю у структурі сучасної журналістики*. Київ : КНУ, 2017. 120 с.
13. Газета «Край Кам'янецький». *Сильні духом*. 09.11.2023. URL: <https://kraj-kp.org.ua/suspilstvo/sylni-dukhom.html>
14. Газета «Подільнин». *Кожний день – виклик, кожна історія – подвиг*. 10.04.2025. URL: <https://podolyanin.com.ua/suspilstvo/74712>
15. Газета «Подільнин». *Вторгнення у спогадах саперів*. 22.02.2024. URL: <https://podolyanin.com.ua/suspilstvo/68996>
16. Газета «Подільнин». *Про підриви ворога та шляхів...* 09.11.2023. URL: <https://podolyanin.com.ua/news/67217>
17. Головаха С. *Психологічні особливості травматичного досвіду у ветеранів*. Київ : Ніка-центр, 2020. 260 с.

18. Гуменюк М. *Війна очима журналіста*. Київ : ПЕН Україна, 2022. 204 с.
19. **Detector Media**. Решетилова О. *Інтерв'ю як документ війни*. 2023.
20. **Документування України**. IWM Project. Imperial War Museums. URL: <https://iwm.org.uk>
21. Дронова Т. *Усна історія та воєнні наративи*. Львів : УКУ, 2023. 159 с.
22. **Жанрові особливості інтерв'ю на сторінках українських онлайн видань**. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського*. 2023. Т. 34(73). № 1. Ч.2. С. 308–312.
23. **Журналістика: основи професійної комунікації**. / ред. В. Карпенка. Київ : КНУ, 2020. 360 с.
24. **ІА ХМ-інсайд**. Друге видання унікальної книги про саперів презентували на Хмельниччині. 02.04.2025. URL: <https://www.xm-inside.com>
25. **ІА ХМ-інсайд**. У Кам'янці-Подільському презентували унікальну книгу про саперів. 04.11.2023. URL: <https://www.xm-inside.com>
26. **ІА NGP**. Презентація книги «Сильні духом» у Кам'янці-Подільському. 03.11.2023. URL: <https://ngp-ua.info>
27. **Інститут масової інформації**. Шеремет П. *Інтерв'ю – розмова, схожа на допит...* 02.08.2019. URL: <https://imi.org.ua>
28. **Казімова Ю**. *До поняття формату жанру інтерв'ю*. Львів : НУ «Львівська політехніка», 2015.
29. **Калита О**. *Жанрові особливості інтерв'ю...* *Вчені записки ТНУ*, 2023.
30. **Калита О**. *Жанр інтерв'ю: методологія та практика*. Одеса : Астропринт, 2020. 144 с.
31. **Кам'янець-Подільський ліцей з ПВФП**. «Сильні духом»: презентація книги. URL: <https://kpml.com.ua>
32. **Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка**. Офіц. сторінка. URL: <https://facebook.com/kpnu.edu.ua>
33. **Кузьменко О**. *Теоретичні засади жанру інтерв'ю*. Київ : Інститут журналістики, 2018. 180 с.
34. **Кузьменко О. Ю**. *Історія формування інтерв'ю*. *Вісник НУКМ*, 2022, №5. С. 44–49.
35. **Лойко С**. *Аеропорт*. Харків : Фоліо, 2015. 430 с.
36. **Матвійчук Г**. *Свідчення війни: методика роботи журналіста*. Київ : Смолоскип, 2022. 170 с.
37. **Маховська О**. *Травма війни: психологія свідчень*. Київ : Психея, 2022. 210 с.
38. **Методичні рекомендації з оформлення усної історії**. Київ : УІНП, 2020. 40 с.

39. **Микитюк О.** *Журналістське інтерв'ю як форма документування*. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2021. 132 с.
40. **Молдован В.** *Соціальна документалістика*. Львів : ЛНУ, 2023. 203 с.
41. **Набитович І.** *На мінному полі*. Збруч, 2024. URL: <https://zbruc.eu>
42. **Подільський фаховий коледж будівництва...** Презентація книги «Сильні духом». 2023. URL: <https://podcpto.km.ua>
43. **Сильні духом: історії саперів...** Кам'янець-Подільський : Рута, 2025. 272 с.
44. **Слєсаренко І.** *Інтерв'ю в умовах конфлікту*. Київ : Академвидав, 2020. 122 с.
45. **Совсун І.** *Документування воєнних злочинів: інтерв'ю як метод*. Київ : UCU Press, 2023.
46. **Словник журналіста**. Київ: 2008. с. 48.
47. **Суспільне Хмельницький.** Презентували художньо-документальну книгу про саперів. 03.11.2023. URL: <https://suspilne.media>
48. **Теремко В.** *Наука про журналістику*. Київ : Академія, 2021.
49. **Харківський нац. ун-т внутрішніх справ.** Зустріч курсантів з учасниками бойових дій. 26.02.2024. URL: <https://univd.edu.ua>
50. **Юрчук О.** *Мова війни: наративи та практики*. Київ : ArtHuss, 2023.
51. **American Heritage.** Schudson M. *Inventing The Interview*. October 1994. URL: <https://www.americanheritage.com/inventing-interview>
52. **Zunshine L.** *Documentary narratives in wartime*. London : Routledge, 2022.